Appreciatie ecologische beoordeling van de aanleg van de energie-infrastructuur en verduurzaming

Inleiding
Een consortium bestaande uit advies- en ingenieursbureaus Witteveen+Bos, Sweco en Tauw deed onderzoek naar de ecologische impact van de tijdelijke toename van stikstofdepositie door de aanleg van energie-infrastructuur, ten opzichte van de hieruit volgende vermindering van stikstofdepositie die volgt uit de verduurzaming van de industrie. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat als onderdeel van een verkenning van potentieel haalbare routes om de vertraging in de aanleg van energie-infrastructuur door stikstofproblematiek weg te nemen. Deze ambtelijke appreciatie bevat een samenvatting van het onderzoek en een duiding van de vervolgstappen.

Aanleiding en introductie
De ecologische beoordeling is uitgevoerd in vervolg op de bevindingen uit de eerdere OSES-onderzoeken[1] en maakt gebruik van de gegevens uit deze onderzoeken. Het OSES3-onderzoek bevestigde dat de tijdelijke stikstofdepositie bij de aanleg van energie-infrastructuur in het niet valt ten opzichte van de potentiële stikstofvermindering die volgt uit de verduurzaming van de industrie – die mogelijk wordt gemaakt door de aanleg van de energie-infrastructuur. De ecologische beoordeling is uitgevoerd om uit te sluiten dat de tijdelijke stikstofdepositie door de aanleg van energie-infrastructuur onverhoopt leidt tot een onherstelbare verslechtering van de staat van instandhouding van stikstofgevoelige habitats of soorten. In dat geval zou er getwijfeld kunnen worden aan een kwalificatie als passende maatregel voor een gebied[2]. De tijdelijke toename van stikstofdepositie treedt namelijk eerder op dan de structurele vermindering van stikstofdepositie door de verduurzaming van de industrie.

Het kabinet heeft het consortium gevraagd om vast te stellen of er kans is op behoud, verslechtering of juist een verbetering van de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden door de aanleg van energie-infrastructuurprojecten en de verduurzaming van de industrie die daardoor mogelijk wordt gemaakt. Een bijzonder aandachtspunt is hierbij de vraag of zogenaamde '*tipping points' zich voordoen*. Er is sprake van een tipping point in het kader van dit onderzoek als door de tijdelijke verhoging van de stikstofdepositie er sprake kan zijn van versnelde structurele negatieve effecten op voor stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden.

Samenvatting van de resultaten en belangrijkste bevindingen
Het consortium heeft de effecten van de aanleg van de energie-infrastructuur, de hierop volgende verduurzaming van de industrie en de impact daarvan op Natura 2000-gebieden als geheel beoordeeld. De impact van stikstofdepositie op de habitattypen is beoordeeld op basis van: de hoogte van de stikstofdepositie, de invloed van stikstofdepositie op de kwaliteit, de mate van overbelasting, het percentage van het oppervlak van de overbelasting, de knelpunten voor het behalen van de instandhoudingsdoelen en de kans op het overschrijden van tipping points. Bij de beoordeling heeft het consortium gebruik gemaakt van bestaande kennis (informatie uit AERIUS Monitor, Gebiedsanalyses, Natuurdoelanalyses, Natura 2000-beheerplannen, adviezen van de Ecologische Autoriteit en eigen onderzoek).

De belangrijkste conclusie van het consortium is dat de verduurzaming van de industrie leidt tot een blijvend lagere achtergronddepositie. Doordat de industrie slechts circa 2% bijdraagt aan stikstofdepositie op natura 2000 gebieden is deze daling ten opzichte de totale stikstof depositie op de natuur relatief beperkt. Het consortium heeft eerst alle habitats op risico beoordeeld. Vervolgens heeft het consortium op basis van een gekozen selectie van de habitats met meest negatieve

[1] Onderzoek samenhang energie-infrastructuur en stikstof (OSES). Dit betrof een onderzoek naar de rekenkundige gevolgen van de aanleg van de energie-infrastructuur en de stikstofvermindering doordat de industrie kan verduurzamen.
[2] Maatregelen als bedoeld in artikel 6, eerste en tweede lid, van de Habitatrichtlijn

berekening van in totaal 143 habitattypen beoordeeld dat voor slechts één habitattype in één gebied sprake is van groot risico op negatieve effecten op de kwaliteit door de aanleg van de energie-infrastructuur. Voor zes andere habitattypen is sprake van kleine risico's. Voor de overige habitattypen geldt dat significant negatieve effecten op voorhand al zijn uit te sluiten; de stikstofdepositie is laag of stikstof is geen (voorname) drukfactor. De kans is klein dat door de aanleg van energie-infrastructuur projecten tipping points worden overschreden.

Het consortium concludeert dat in slechts enkele gevallen biedt de verduurzaming van de industrie op zichzelf concrete kansen voor verbetering van de kwaliteit van de habitattypen. Dit komt doordat doorgaans sprake zal zijn van zeer beperkte vermindering van stikstofdepositie ten opzichte van de nog te hoge achtergronddepositie. De voorziene daling van de achtergronddepositie is te beperkt om daadwerkelijk tot een verbetering van de kwaliteit van habitattypen te leiden. In veel andere gevallen is er (ook) sprake van andere belangrijke drukfactoren en is stikstofdepositie geen (hoofdzakelijk) knelpunt. Ook in deze situatie leidt een afname van stikstofdepositie niet direct tot een merkbare verbetering van de kwaliteit van de natuur. Het consortium concludeert wel dat iedere stikstofafname positief bijdraagt aan de staat van de natuur, wanneer stikstofdepositie een drukfactor vormt.

Het consortium stelt daarnaast vast dat er een gebrek is aan voldoende (kwantitatieve) gegevens over de huidige kwaliteit van de aanwezige habitattypen in Natura 2000-gebieden. Zo ontbreekt een conclusie over de kwaliteit en/of trend in kwaliteit, varieert de gebruikte terminologie per habitattype, Natura 2000-gebied en/of Natuurdoelanalyse, verschilt de opzet en detailniveau per Natuurdoelanalyse en ontbreekt een kwantificering van de toestand en trend. Het gebrek aan gegevens doet niet af aan de conclusies van dit onderzoek aangezien het consortium een worst case benadering heeft gehanteerd.

Duiding en vervolgstappen
De ecologische analyse betreft nadrukkelijk geen Voortoets of Passende Beoordeling in het kader van de Omgevingswet. Er kunnen daarom geen conclusies worden verbonden aan het resultaat ten aanzien van de vergunbaarheid van individuele energie-infrastructuurprojecten en/of verduurzamingsactiviteiten van bedrijven.

Het kabinet verwelkomt de onderzoeksbevindingen. Het onderzoek toont aan dat de verduurzaming van de industrie en de daarvoor randvoorwaardelijke aanleg van de energie-infrastructuur vanuit ecologisch perspectief op bijna alle plekken in Nederland kan bijdragen aan verbetering van de staat van natuur, een paar uitzonderingen daargelaten. Deze bevindingen sluiten aan bij de kabinetsinzet op een stikstofuitzondering in het Grids Package[3].

Het is verklaarbaar dat de potentiële vermindering van de stikstofuitstoot door de verduurzaming van de industrie alleen niet leidt tot direct waarneembare verbetering van stikstofgevoelige habitattypen. De industrie draagt ca. 2% bij aan de totale stikstofdepositie in Nederland[4]. Uiteraard draagt de verduurzaming van de industrie bij aan wezenlijke stikstof én CO2 reductie. Om een waarneembare verbetering te realiseren is een breder pakket met natuurmaatregelen nodig.

[3] Kamerstukken II 2025/2026 ,22112, nr.4260
[4] Herkomst stikstofdepositie, 2023 | Compendium voor de Leefomgeving